

Τί νομίζετε τώρα πώς κάνει άρτός ;

Διαβάστε, πού άξίζει, έπειδή κ' ή πέννα του είναι καλή, πλούσιο τὸ λευτικό.

«Η πρώτη του ύποσυνείδητη όρμή εΐτανε πάλι τὸ βαθύ αΐσθημα τῶν πρωτόγονων ανθρώπων, νά ρηχτεί άπάνω τους με τὰ χέρια, καί με τὸ κορμί καί με τὸ κεφάλι, καί νά τοὺς αναποδογυρίσει ανάσκελα καί νά πατήσῃ άπάνω τους τὸ γόνατό του... "Ο,τι βαθύ στήν ψυχὴ του, προγονικὸ καί άπολίτιστο, ληθαργικὰ κοιμότανε, άνατινάχτηκε καί ξύπνησε άθάνατο καί παντοδύναμο. Τὰ χέρια τοῦ "Ορέστη σφιχτήκανε... "Ενα άναγκύκλωμα τῆς ψυχῆς άσπραποδιαδατάριον κ' ύστερα ὅλα ξεθωριάσανε καί σβήσανε... στή στιγμή δ μαρμαζάρης πολιτισμός κωλοσύρθηκε καί τὰ εὐνούχισε ὅλα... καί τὰ χεῖλια τοῦ "Ορέστη καί τὰ μάτια κ' ή ψυχὴ σκλαβωθήκανε ἀπὸ τὸ ήλίθιο, έξευτελισμένο χαμόγελο τῆς άνήμπορης περιφρόνησης.

— Τιποτένιοι... τιποτένιοι.

Ψυθόρισε κ' ήκανοποίησε τὸν ξεθυμασμένο θυμό του» (358, 2, 2-3). Κι άμέσως, παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι τὴ Χρυσούλα—καί φέγγει: «Πάμε, Χρυσούλα! Νά φύγομε! Νά φύγομε!» (3, 1).

Δέν είναι άσύγκριτο; Είναι μοναδικό, γιατί βλέπει κανείς, γιατί πιάνει τὴν ψυχὴ τοῦ "Ρωμίου, σπαρταριστὴ σπαρταριστὴ, ὥπως τὴν ἔπλασε ή μάνα μας ή φύση. Νά τος πιά, ὅχι ὁ θυμὸς ὁ παραιομενός, παρά ὁ άπολίτιστος ὁ θυμός. Δηλαδή. "Απολίτιστη παντοῦ είναι ή πρώτη μπόρα τοῦ θυμοῦ: τουλάχιστο περνᾷ γιά τέτοια. "Εδῶ, καθαφτὸ άπολίτιστος δέν είναι ὁ θυμός ὁ ίδιος, άπολίτιστο δέν είναι πού θυμῶναι, άπολίτιστο είναι: τὸ πὼς ξεθυμῶναι. Νομίζει ὁ Ψηλορείτης: πὼς ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ τρακίζεται ὁ θυμός του: ἐγὼ νομίζω πὼς τρακίζεται ἀπὸ τὸ άπολίτιστο ἐκεῖνο πού ἔχει μέσα του ὁ "Ρωμύς. "Ας υποθέσουμε, ἀφοῦ εἴμαστε στὸ Παρίσι, ἕνα Γάλλο, ή σάν προτιμάτε, ἄς υποθέσουμε ὅποιον "Εδρωπαῖο θέλετε, πού τοῦ συνέδραξε ἀπαράλλαχτα ὅτι καί τοῦ "Ορέστη, ἄς υποθέσουμε πὼς κοροϊδίζεται, πὼς τὸν περιγελοῦνε, πὼς τοῦ κάνουν κανένα τέτοιο μασκαράλικο, καμὶά παράμοια φάρσα, πού ἔτσι τὴ λένε ὡς κ' οἱ "Ελλήνες σπουδαστάδες στὸ Παρίσι. "Ο "Εδρωπαῖος, σὲ τέτοια περίσταση, δὲ θὰ φύγῃ. Θὰ ξαναγυρίσῃ. Θὰ βγάλῃ δέφτερο λόγο φλογισμένο—ή θὰ πῇ δύο τρία λόγια χτυπητά. Τὸ λιγώτερο, θὰ φανῇ. "Οπως κι ἂν είναι, θὰ άνεργήσῃ. Βέβαια πὼς με τὴν άνήμπορη περι-

φρόνηση δὲ θὰ ήκανοποιηθῇ. Γιατί νά ήκανοποιεῖται ὁ "Ρωμύς; "Ελάτε νά τὸ ζητάσουμε καί τοῦτο.

Τοὺς βαθμούς, τὰ ήθικὰ τὰ σκαλοπάτια πού ἔστησε ὁ πολιτισμός άκόμη καί σταθρόπινα τὰ πάθη, στὰ παθήματα τῆς ψυχῆς, ὁ "Ρωμύς δέν τὰ ξέρει. "Απὸ πάνω γκρεμίζεται ὡς κάτω μονομιάς, ή ἀπὸ κάτω πετιέται με μιὰ όρμὴ ὡς άπάνω, μ' ἕναν κόπο. Νά σταθῇ δὲν ἔμαθε. Δύναμη ἔχει μέσα του άφάνταστη, ἔχει μέσα του όρμὴ δὲν ταχτοποιήσε, δὲ μεθοδολόγησε, δὲ σκαλοπάτιασε, πού νά πῇ, οὔτε τὴ μιὰ οὔτε τὴν ἄλλη. Γι' αὐτό, σάν τὸν κατάλαβες, σὰ λογάριαιες τοὺς άμέτρητους ἀτόφους θησαυροὺς πού τοῦ χάρισε ή φύση, κλαίει ἀπὸ τὴν ἀγάπη σου καί δέρνεται, πού άξιος δέν είναι νά ξεμεταλλεφτῇ τοὺς θησαυροὺς του. Χάρισμα σὸν ἄνθρωπο καί ὁ θυμός. Μὲ τὸ θυμὸ καταφέρνει πράματα μεγάλα, βαστᾷ καί τὴν ἀτομική του τὴν αξιοπρέπεια. "Ο θυμός είναι μάλιστα τὸ μαρκοῦτι τοῦ "Ρωμίου (κ. Ταξίδη, ἐκδ. β', 76). Κρίμα πού δέν κανόνισε τίς τουφεκιές του με τέτοιο μαρκοῦτι. "Ο θυμός του μέσους ἔρους δὲ βλέπει. "Απαράλλαχτα σάν τὸν "Ορέστη μας, πού είναι: βέρος "Ρωμύς, πού είναι καί πολὺ νέος, ή θὰ θελήσῃ νά ὀχτήσῃ με τὰ χέρια, με τὸ κορμί, με τὸ κεφάλι άπάνω σὸν ἑχτρό του, ή θὰ κουραστῇ καί θὰ φύγῃ, δηλαδή τίποτα δὲ θὰ κάμῃ. Κ' ἔτσι ἄπειρες φορές, ή δράση του μνήσκει μέσα του, ἀποτέλεσμα κανένα δὲ φέρνει: σὸ καμῖνι φωτιά: ὤω μονάχα καπνός.

Δέν τὸ εἴπαμε καί τοῦτο μαθῆς σὸν παραινός μας τὸν πρόλογο; Δέν εἴπαμε πὼς συχνὰ καί τὴ συζήτηση τὴν ἀποφύγει, ἀπὸ φόβο του μήπως παραιοθυμώσῃ, γιατί συζήτηση δίχως θυμὸ δέν τοῦ φαίνεται συζήτηση σωστή ("Ρ. κ. Μ., Ε', α', 8). Μὰ τώρα πού μιλοῦμε γιά θυμούς, ὅσο ψυχολογική, ὅσο φιλολογική καὶ ἂν είναι ή σημειωσούλα μας, θὰ τὴν κλείσω καί με μιὰ σκεψούλα ποικίλη. Χρόνια πού τὸ πεθῶ νά γίνῃ ἀπὸ κανένα νέο μιὰ ἐπιστημονική μονογραφία τοῦ θυμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ. Παίρνει τίς τρεῖς κυριώτερες λέξεις πού χαρακτηρίζουν τὸ θυμό, μῆνις σὸν "Ομηρο (κ. "Απολογία, 32), στοὺς "Αττικούς ὀργὴ καί θυμός, θυμός κατόπι, ἔπειτα καί τὰ σημερινὰ μας φούρα κλ. Ξετάζει κανείς τὰ ἐτυμολογικὰ τῆς κάθε λέξης, ψάχνει τί χρῆση γίνεται ἀπὸ τὴν καθεμιὰ στοὺς διάφορους συγγραφέντες ἀπὸ τὸν "Ομηρο ἴσια με μᾶς, κοιτάζει καλὰ τὸ νόημα, γυρνάει ἀπὸ τὰ περιστατικά, τὰ καίμενα καί τίς ἐπιοχές τους, νά ψυχολογήσῃ τὸ θυμό. Οἱ μικρογρα-

φίες ἀρτὲς μὲς φαίνονται πάντα ὡφέλιμες: κάποιες, φωτίζοντας ἕνα πάθος μονάχα τῆς ψυχῆς, φωτίζουν ὅλο τὸν ἄνθρωπο. Φαίνεται πὺς ἑστέρα καί ή συνέχεια τῆς φυλῆς, ὅσες κι ἂ μᾶς δείχνει διαφορές.

Γιατί νά μὴν καταπιαστῇ τέτοια μελέτη ὁ Ψηλορείτης, ἀφοῦ κιόλας μοιάζει σὰ νά σπούδασε στὸ Παρίσι; "Εγὼ τώρα θὰ θυμώσω μαζί του. Παραιολουθοῦσα τὸ ρομάντζο του με περιέργεια μεγάλη. "Αξάρνα, σὸν ἀριθμὸ 359, ἔρχεται νά μοῦ κόψῃ τὴ γλύκα, με μιὰ κριτικὴ άπάνω σὲ ἴδιο τοῦ τὸ ρομάντζο, νά μᾶς τὸ ξηγήσῃ, προτοῦ τελειώσῃ, νά μᾶς πῇ καί ἀπὸ τώρα πὼς οἱ Σπασμένοι ψυχῆς είναι μέρος μιᾶς τριλογίας ἀπὸ ρομάντζα πού σκοπέδει: νά μᾶς δώσῃ. "Απὸ καί συμπεραίνω πὼς θάρησε πιά τὰ Παρίσια, πὼς θὰ κατέδρασε στάγια τὰ χόματα, ἔπειδὴ ρομάντζο σὲ πιφυλλίδα πού νά σοῦ τὸ κόψῃ μιὰ κριτικὴ, βέβαια πὼς σὲ Παρίσι δὲ θὰ εἶδε. Δέν πιστέω νά τὸ διῇ πούθενά. Τὰ προτερήματά του πολλὰ: ἐλπίζω νά τῷ δειξῇ κιόλας. Πρέπει τώρα νά μᾶς τὰ κάμῃ καί τοῦ λόγου του σκαλοπάτια. "Ο ήρωῶς του λέγεται "Ορέστης "Αστεριάδης. Τὸν "Ορέστη του τὸν βρήκα σάν κάπως θεωρωδωκίς, ἴσως καί λιγάκι ἀτυνάρητο. Μᾶς χρειάζεται: ήσυχία περισσότερη, περισσότερη κυρίεψη τοῦ ἑαυτοῦ μας. Καί γὼ λέω νά ξεφορτωθῇ τὸν "Ορέστη, καί νά μείνῃ μονάχα ὁ "Αστεριάδης.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

ΦΑΡΔΥΣ Ο ΣΑΜΟΘΡΑΚΙΤΗΣ

— Κυρία, δέν είμαι χυδαῖος άνήρ, είμαι εγγράμματος.

Χειρογράφο τοῦ Φαρδύ

Φαρδύς πάει νά πῇ Πλάτων. Τὰ δύο ὀνόματα πού τὴν ἴδια σημασία ἔχουν τυχαίνει νά μοῦ είναι καί σάν κάποια σύμβολα ὁμοίων στοχασμῶν, ἅμα κρατήσαι ὁμοῦς βέβαια κανείς πρώτα τίς ἀναλογίες.

"Απὸ τοὺς σκλάβους βγήκε ὁ Φαρδύς, γεννήθηκε Σαμοθρακίτης στή Σαμοθράκη. Μὰ ή περίσταση τὸ ἔφερε καί πῆγε στή Σμύρνη κοντὰ σ' ἕναν

*) "Η ἀρχὴ σὸν ἀριθ. 359.

ρούς, εἶδα μιὰ σάρκα νά περνᾷ άπάνω ἀπὸ τὸ Σοφοκλή μου, νά τόνε ντύνει καί νά τόνε ζωντανεύει κ' εἶδα νά ὕψωνονται μέσα σὲ φῶς ἄττικὸ τὰ κορμιά ὅλων του τῶν ήρώων. "Ολα τώρα σκληύουνε, κινεῖνται, άνασηκώνονται, πετιοῦνται μέσα ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν λέξεων καί ὀρθώνονται μπροστά μου—τ' ἀγγίζω κ' είναι σάρκα καί βουλιάζει τὸ χέρι μου καί βλέπω τὰ μάτια τους νά με γλυκοκυττάζουνε καί νά μοῦ χαδογελοῦνε, σὰ νάμαστανε φίλοι καί ξανασιγόμε ὕστερα ἀπὸ ἕνα μεγάλο χωρισμό!

Μὲ τὸ πεταχτό του μυτερό πηγούνι, με τὰ ζαρωμένα, σταφιδασμένα χεῖλιά του, με τὰ ματάκια του τὰ παιδίστικα, ή φυσιογνωμία του θαρροῦσε κ' αἰώνια ἔγλειφε. Θάταν άστειότατος ὅταν θάτρωγε: θάμοιαζε με ψέρι ὅταν πίνει νερό.

— Τώρα μόνο νοιώθω τὴ φρίκη τὴ θρησκευτικὴ πού περνοῦσε ἀπὸ τὰ μαλλιά τῶν "Αθηναίων καί τώρα μόνο βλέπω τὴν τραγωδίαν ὁπλώνει ή φρεμὴ καί θεϊκὰ τὸ χέρι τῆς στή Μοῖρα καί νά γλυτώνει τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ Καίρεῦ. "Ω! ή ζωὴ τῆς σάρκας πὼς πέρσκει καί τέντωσε ὅλα. Τὰ λόγια δέν είναι πιά ἄψυχα καί άκίνητα, ζοῦνε, γεμάτα αἶμα, φωνάζουνε καί κλαίνε καί άναροῦν, ὅχι

μόνο ἀπὸ τὰ χεῖλια μὰ καί ἀπ' ὅλο τὸ κορμί πού χορεύει καί λυγίζεται καί σιέεται καί μιλεῖ!

"Ο "Ορέστης θάθελε νά γελάσει, μὰ δέν μποροῦσε. "Οσο κι ἂν φάνταζε κωμικός ὁ Γοργίας, ὅμως ή φωνή του εἶχε τόσο πάθος καί τὰ μάτια εἶχαν τόσο ἔξτατικά πού σταματοῦσαν τὸ γέλιο καί τὸν περιπαιγμό.

Τὸ κορμί τὸ ἁρμονικὸ τῆς Μῆς Δούγκαν παραδομένο ὀλόγυμνο στὰ μάτια τοῦ Γοργία τ' ἄσκητικά, τ' ἄθῶα, τὸν εἶχε ἀναπαράξει σύψυχο καί τοῦ εἶχε ἀνάψει τὸ αἶμα, τὸ ἀνικανοποίητο. Τὰ λόγια του, σάν παραμιλητό.

— Τώρα μόνο διακρίνω πίσω ἀπὸ τίς γραμμές τῶν ἄψυχων βιβλίων, πίσω ἀπὸ κάθε στίχο, κάτι ἱερὸ νά ξεκινᾷ καί νάρχεται, μιὰ πομπὴ ἀπὸ ή σκίους τρελάμενους, ἀπὸ καράλια δαρνοστεφανωμένα καί ἀπὸ χέρια γυμνά, πού κρατοῦνε ἱκετήριους κλώνους ἑλιά—ὁ Χορὸς μπροστά στή Θυμέλῃ ἀναταράζεται καί φρίσσει καί πότε τὸ ἕνα πόδι χτυπᾷ καί πότε τὸ ἄλλο καί ἀπὸ τὰ στήλια του μπρῦσμα ἀναβρόζουν οἱ ρυθμοὶ καί τ' ἄγρια ξεφωνητὰ τῶν μεγάλων διονυσιακῶν ὀργασμῶν:

«Ἴὼ Πάν, Πάν,

ὦ Πάν, Πάν, ἀλλπλαγκτε!»

"Η Χρυσούλα καί ὁ "Ορέστης δέν μπόρεσαν νά κρατήσουν τὸ χαμόγελο. Μὰ είναι κωμικότατος ἔτσι πού κάνει καί ἀνοίγει τὸ στόμα του καί σὲ τὸ κορμί του σὰ σουσουράδκ καί πᾶει κ' ἔρχεται.

Πεσμένος ὁ "Ορέστης σὸν καναπέ, κύταζε τὸ Γοργία νά παραμιλεῖ καί νά φωνάζει—καί μιὰ ἀγανάχτηση πρᾶξενά ἀνακατεμένη με περιφάνεια, τοῦ ἀναφτε τὸ αἶμα καί τοῦ ἔφερνε λόγια περιφρόνησης ἀπομέτα ἀπὸ τὰ χεῖλια:

(—"Ανίκανος. Κύμβαλον ἀλαλάζον. Τόνε παρομοιάζει πάλι ὁ "Ορέστης με εὐνοῦχο Σουλτάνο πού δέν μπορεῖ νά γονιμοποιήσῃ τίς ὁμορφες ὀνταλίσκας—ἰδέες πού εἶχε σὸ σερᾶγιο τοῦ νοῦ του. Πόσο σπασμένος είναι, πόσο σπασμένος!)

Κι ὁ Γοργίας πλανταγμένος πάντα σ' ὄνειρό του, ἐξοκλουθοῦσε:

— Τώρα μόνο βλέπω τὴ χλωμὴν "Ηλέκτρα, μυρνοντυμένη κ' ὕστερικά νά στηθοδέρνεται καί νά συρομαδιέται, νά πηγαίνει καί νάρχεται μέσα καί ἀπὸ τὸ πατρικὸ ἀνάχτηρα—σάν ὄρσιο ἀρπαχτικό πού τὸ κλείσαν σὲ κλουβί καί δαγκώνει καί μασσεῖ τὰ σιδερένια κάγκελα. Πίτε τινάζεται κ' ὕψωνεται στὰ νύχια τῶν ποδιῶν τῆς καί άγνικνεύει κατὰ τὴ μεγάλη στράτα κάποιους στρατολάτες

ἔμπορο νὰ δουλέψει. Ἐκεῖ ἔμαθε μερικά περισσό-
τερα γραμματικά, γνώρισε κόσμο καὶ μετὰ καιρὸ
βρέθηκε μιὰ μέρα στὴ Μασσαλία. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο
εἶχανε φτάσει ἐκεῖ πλοῖα μὲ χολεριασμένους καὶ ἔ-
φεραν τὴ χολέρα στὸν τόπο. Ὁ Φαρδὺς ποὺ σπού-
δαζε ἱατρικὴ, κάπως ἐμπειρικὰ, μελέτησε καὶ τὴν
ἀρρώστια τούτη. Ἐπειτα τὴν βρήκε ἡ φτώχεια καὶ
τὸν ἀνάγκασε νὰ πάει νὰ κάνει τὸ δάσκαλο στὶς
Καρυές ποὺ εἶναι ἀποικία μανιάτικη στὴν Κορινθίῃ.
Μετὰ δυὸ χρόνια, καὶ ἀφ' οὗ ἔγραψε ἕνα βιβλιαράκι
γὰ τὴν ἀποικία ἐκείνη, γύρισε στὴ Μασσαλία καὶ
ἀπὸ κεῖ στὴν πατρίδα τοῦ τῆ Σαμοθράκῃ, ὅπου ἔ-
κανε τὸ δάσκαλο καὶ τὸ γιατρὸ λιγάνι, καὶ διαδίδ-
οντας βιβλία ἱατρικὰ, ἱστορικὰ καὶ φιλολογικὰ καὶ
γράφοντας ἄρθρα καὶ μελέτες, καταγινόταν καὶ στὰ
νησιωτικὰ πράγματα.

Τὴ δροσερὴ πολυπραγμοσύνη τοῦ Φαρδὺ μόνο
τὰ μεγάλα μυαλὰ καὶ τὰ παιδιὰ τὴν ἔχουν. Μελε-
τοῦσε τὴν ἱστορίαν καὶ τ' ἀρχαῖα τοῦ νησιοῦ του, ὁ-
δηγοῦσε τοὺς ξένους ἀρχαιολόγους ποὺ ἤρθαν γιὰ
νὰ κάνουν ἀνασκαφές, ἔγραφε ἄρθρα γι' αὐτὰ ποὺ
σπούδαζε καὶ ἔδωκε, προσπαθεῖν νὰ ἀναμορφώσει
τοὺς συντοπίτες τοῦ καὶ τὴν ὀρθογραφίαν—ἤθελε τὴ
φωνητικὴ ὀρθογραφίαν μὲ λατινικὰ φηφία—μ' ἕνα
βιβλιαράκι τοῦ κατάρχησε τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύ-
ματα, στὰ γραφόμενά του γιὰ τὴ θρησκείαν θέλησε
νὰ γίνῃ Λατίνος, λυτρωτὴς τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρ-
θοδόξου Ἐκκλησίας, μάζευε τὰ τραγούδια τοῦ νη-
σιοῦ τοῦ καὶ ἔγραφε σατυρικὰ ποιήματα καὶ διηγῆ-
ματα μέτρια. Σ' ἔλα ἦσαν ἀναμορφωτὴς ἐξὸν στὴ
γλώσσα. Ἀλλὰ καὶ στὰ κοινοτικὰ εἶχε πάντα τὸ
λογάκι του, καὶ προπάντων στὰ σπουδαῖα περιστα-
τικὰ ὅπως ἦσαν ἦρθε στὸ νησί καὶ ἐγκαταστάθηκε ὁ
Ἀρμένιος ὁ ψευτογιατρός, ὅταν ἔρχονταν κανένας
ξένος ἀρχαιολόγος, φιλόλογος ἢ βοτανικός, ὅταν σεί-
στηκε ἡ γῆς καὶ ἔπεσαν τὰ σπίτια στὴ Χώρα καὶ
ἔφτασε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἕνα πολεμικὸ μὲ βοηθή-
ματα καὶ μ' ἕναν καθηγητὴ ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιον
γιὰ νὰ δεῖ τί λογὴς σεισμὸς εἶχε γίνῃ.

Ἀπὸ μέσα ἀπὸ ἕνα νησί μὲ νησιώτες μισοά-
γριους καὶ ἐλότεια οὐλάδους, ξεχώρισε ἕνας, γιὰ
κάποιον λόγον, καὶ βάλθηκε νὰ ἐνδιαφέρεται γενικώ-
τερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ στοχάζεται πὺ ἀφη-
ρημένα. Μὲ τὸ νὰ μελετᾷ τὸ νησί τοῦ ἐπικύρωσε
τὴ ζωὴ τῶν νησιωτῶν καὶ τὴν ὑπαρξὴ καὶ ἱστορίαν
τοῦ νησιοῦ. Καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὸ νὰ ἔχει συνειδήσιν
τῆς δικῆς τοῦ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ζωῆς τοῦ νησιοῦ

τοῦ, μὲ τὸ νὰ εἶναι εὐαίσθητος σὲ πράγματα καὶ πε-
ριστατικὰ ποὺ οἱ συντοπίτες τοῦ ἦσαν ἀδιάφοροι,
ξεχώρισε καὶ γίνθηκε τὸ νεῦρο τοῦ τόπου του. Δυνα-
μόνοντας μέσα τοῦ τῆ συνειδήσιν τοῦ νησιοῦ του,
δυνάμωσε τὸ νησί τοῦ. Καὶ κεῖ ποῦ—ἀν δὲ στοχα-
ζόταν πὺ ἀφηρημένα ἀπὸ τοὺς ἄλλους νησιώτες—
θὰ περνοῦσε ἀπαράτητος ἀπὸ τοὺς πέντ' ἔξη ξέ-
νους ποὺ στὸ διάστημα τῆς μικρῆς ζωῆς τοῦ πέρα-
σαν ἀπὸ τὸ νησί, καὶ ἀπὸ λίγους διανοητικούς ἀν-
θρώπους τῆς φυλῆς τοῦ, τώρα παρατηρήθηκε ἀπ'
αὐτοὺς γιὰτὶ μπόρεσε καὶ τοὺς εἶπε μὲ κάποια σειρά
καὶ παρατήρησιν κάτι γιὰ τὸ νησί τοῦ.

Ἐδῶκε καὶ ἡ Σαμοθράκη τὸ δέκατον ἑνατο
αἰῶνα καὶ ἕνα Σαμοθρακίτη ποὺ ξεχώριζε ἀπὸ τοὺς
ἄλλους, ὅσο λίγο καὶ νὰ εἶναι. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ νη-
σιοῦ εἶναι σὰ μιὰ μάζα κύτταρα πολλὰ καὶ ἔλα
ἐπάνω κάτω ὅμοια, ποὺ ἄλλα ζοῦν καὶ ἄλλα πεθαί-
νουν καὶ ἔλα γεννιοῦνται νέα. Καὶ τὰ ζωντανὰ κύτ-
ταρα παραλαβαίνουν τὴ ζωὴ ἀπὸ κεῖνα ποὺ πέθαναν
καὶ παίρνουν τὴ θέσιν τοὺς καὶ τὴν κληρονομίαν
τοὺς. Ἀλλὰ τὰ κύτταρα αὐτὰ μοιάζουν τόσο ἀνα-
μεταξύ τοὺς ποὺ δὲν τὰ ξεχωρίζει κανεὶς καὶ δὲν
τὰ θυμᾶται πολλὸν καιρὸ τὸ καθένα χωριστὰ. Ἐξὸν
ἀν μέσα στὰ παλιὰ βγῇ κανένα διαφορετικὸ ἀπὸ
τ' ἄλλα πὺ δύνατ' καὶ πὺ ἀδύνατο, πὺ ξυπνητὸ
καὶ πὺ εὐαίσθητο, ποὺ αἰσθάνεται τὴν ὑπαρξὴ καὶ
τὸ βάρος τῆς κληρονομίας ἑλὼν τῶν ἄλλων, σὰ νὰ
τὰ ἀντιπροσωπεύει ἑλκ. Τέτοιοι ἦσαν ὁ Φαρδὺς.

Ἰσως ἂν εἶχε χρήματα ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ ἢ
ἂν εἶχε καταφέρει νὰ κάνει χρήματα ὁ ἴδιος, θὰ
ἄφινε τὸ νησί τοῦ, θὰ ξενιτευόταν καὶ δὲ θὰ γύριζε
νὰ τὸ ξανακυτᾷ πᾶ. Γιατὶ ὅσοι νοιώθουν τὸν
ἑαυτὸ τοὺς λίγο διαφορετικὸ ἀπὸ τοὺς τριγυρινούς
τοὺς, φαντάζονται πὺ εἶναι πάρα πολὺ διαφορετι-
κοί, στενοχωριοῦνται, γίνονται ἀσυμβίβαστοι, δὲν
εἶναι πᾶς γι' αὐτοὺς ἢ νόμοι καὶ οἱ συνήθειες τοῦ
τόπου τοὺς, δὲ θέλουν νὰ ἔχουν χρέη σὰν τοὺς ἄλ-
λους, γυρεύουν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴ γενικὴ πειθαρχί-
αν, νὰ ξεριζωθοῦν, νὰ πᾶν νὰ σμίξουν μὲ τοὺς
ἀγγέλους, δηλαδὴ μὲ ἀνθρώπους ποὺ τοὺς μοιάζουν.
Καὶ οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς διαφορετικούς
δὲν εἶναι κἄν ἄξιοι νὰ ζήσουν μόνοι, γιὰτὶ χρειάζε-
ται κάποια ἰδιαίτερη δύναμις νὰ ζεῖ ὁ ἄνθρωπος
στὴν ἐρημίαν τοῦ μοναχικοῦ, ὅς εἶναι καὶ μέσα στὰ
πλήθη, καὶ νὰ μὴ θέλει νὰ βρεῖ ὁμοίους τοῦ ἐπειδὴ
εἶναι βέβαιος πὺ δὲν ἄξιζεν νὰ βρεῖ, ἀφ' οὗ οἱ
ἄνθρωποι μοιάζουν πάρα πολὺ ἀναμεταξύ τοὺς, καὶ

οἱ ἐξαιρετικοὶ πάλι μονάχα ἄνθρωποι εἶναι.

Χαίρομαι ποὺ δὲν εἶχε χρήματα ὁ Φαρδὺς γιὰτὶ
μοῦ φαίνεται πὺ ἦταν τέτοιος ποῦ, ἂν εἶχε, ὅ' ἄ-
φινε τὸ νησί τοῦ καὶ θὰ γινόταν γιὰτὸς ἢ καθη-
γητῆς καὶ θὰ χανόταν μέσα στοὺς τόσους γιαντροὺς
καὶ καθηγητῆς ποὺ τρέφει ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ στὸ
δέκατον ἑνατο αἰῶνα. Γιατὶ δὲν πιστεύω πὺς θὰ
ἦταν τότε πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς συντεχνίτες τοῦ.
Ἐνῶ τώρα, μένοντας Σαμοθρακίτης, ἐπειδὴ ξεχώ-
ριζε ὅσο καὶ νὰ εἶναι ἀπὸ τοὺς συντοπίτες τοῦ, ἐγὼ
ποὺ πέρασα ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ χρόνια ἀφ' οὗ πέ-
θανε, τὸν ξέρω καὶ μοῦ μιλά γιὰ τὸ νησί τοῦ, αὐτὸς
μόνος τόσο, ὅσο μοῦ μίλησαν ἔλοι μαζὺ οἱ ἄλλοι
Σαμοθρακίτες, ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι, ἀπὸ τὸν
καιρὸ τοῦ μεγάλου κατακλυσμοῦ.

Καὶ μοῦ ἄρεσε ποὺ οἱ νησιώτες μὲ περηφάνειαν
μοῦ ἀνέφεραν τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου πατριώτη
τοὺς καὶ μοῦ ξανάλεξαν λόγια ποὺ τοὺς εἶχε πεῖ,
καὶ μιλοῦσαν μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὴ μικρὴ βιβλιοθήκην
τοῦ νησιώτικου σπιτιοῦ τοῦ, ἐκεῖ ποὺ κἀθετο ἀκόμα
ἡ χήρα τοῦ καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ. Σὲ κανένα ἄλλο
σπίτι σ' ἔλα τὸ νησί δὲ βρίσκονται μαζωμένα τόσα
βιβλία καὶ ὅμως ἔλα ἔλα δὲ θὰ εἶναι ἴσως τριακό-
σια. Ἄν εἶχε γράφει μονάχα τὸ βιβλιαράκι τοῦ καὶ
τ' ἄρθρα τοῦ γιὰ τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους, δὲ
θὰ μ' ἄρεσε τόσο ὁ ἀνείκελος ἱεραρχὸς τῶν ἀπλοϊ-
κῶν νησιωτῶν γιὰ τὸ γραμματισμένο πατριώτη τοῦ.
Μὰ ὁ Φαρδὺς ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὸ νησί τοῦ—ἴσως
κατὰ τύχην, ἐπειδὴ ἀναγκάστηκε νὰ ζεῖ ἐκεῖ—καὶ
γιὰ τὸν πρῶτον κατακλυσμὸ, τ' ἀρχαῖα τῆς Παλιά-
πολης, τοὺς Καθεδρικούς, καὶ γιὰ τοὺς Βυζαντινοὺς
καὶ τοὺς Γενοδέζους ποὺ στὸν καιρὸ τοὺς χρίστηκε
ἡ Χώρα στὸ ψηλὸ ἐκεῖνο κατατόπι ποὺ βρίσκεται,
γιὰ τοὺς Τούρκους ποὺ πήραν τὸ νησί στὰ 1402 καὶ
γιὰ τὸ χαλασμὸ στὰ 1821,—γιὰ τὴ ζωὴ ἑλκ τῆς
πατρίδας τοῦ. Καὶ ἐξ αἰτίας τὸ νησί τοῦ καὶ ἀρχί-
ζοντας ἀπ' αὐτὸ, ἐνδιαφέρθηκε ἔπειτα καὶ γιὰ ἑλκ
τὸ ἔθνος τοῦ. Γι' αὐτὸ ἐγκρίνω τοὺς Σαμοθρακίτες
ποὺ τὸν θαυμάζουν, γιὰτὶ προκαθάνονται πὺς ἡ ὑψι-
μότης τοῦ θὰ μὲ βοηθήσῃ ἐμένα τὸν ξένο νὰ νοιώσω
καλλίτερα τὸν τόπον τοῦ. Ἰσως ἂν δὲν ἀπόμεινε στὴ
Σαμοθράκῃ ἡ ὕμνησις τοῦ Φαρδὺ δὲ θὰ συλλογίζε-
μον οὔτε τόσο στερογγυλὰ τὸ νησί αὐτὸ, οὔτε τόσο
σχετικὰ μὲ τὸ ἔθνος μου. Ἡ ὑπεροχὴ ποὺ τόσο
ἀνείκερα τοῦ ἀναγνωρίζουν οἱ πατριώτες τοῦ δὲν
πῆγε χαμένη, ἐνῶ ἂν εἶχε γίνῃ ἕνας ἀπὸ τοὺς χί-
λιους μύριους κοφίους γιαντροὺς, δασκάλους ἢ δικη-

σκοιτισμένους ποὺ ἔρχονται. Πότε σωρεύεται βα-
ρειόκορμη στὸ αὐτοκρατορικὸ κατῶφλι κάτω ἀπὸ τὰ
πέτρινα λιοντάρια καὶ δὲ σκεύει σὰν τὴ Μοῖρα,
σκοῦζει μόνο καὶ καταριέται μὲ τὰ χέρια δεμένα
γύρω στὰ γόνατα.

«Ὁ Ἄδῃ, καὶ ὁ Ἀρᾷ, καὶ ὁ σεμνὸς Ἐριν-
νύες, ἐρῆντε, βοηθήσατε, ἐκδικηθεῖτε τὸν πατέρα
μου, τὸν ἀδικοσκοτωμένο καὶ πέψτε μου, πέψτε
μου τὸν ἀδερφὸ μου!..»

Ἐῖτανε μπροστὰ τοῦ ἡ Ἠλέχτρα καὶ τὴν πα-
ρακολουθοῦσε μὲ τὰ μάτια τοῦ, τὴν ἔβλεπε ἀκ-
κουμπημένη στὴν πόρταν, ἀνάμεσα στὸν Ὀρέστη
καὶ στὴ Χρυσούλαν, πότε πάλι πίσω ἀπὸ τὸ πιάνο
ἢ ἀπάνω στὴν ὀροφὴ ἢ πέρα ἀπὸ τὸ παράθυρο μα-
κριὰ στὰ βᾶθη τ' οὐρανοῦ...

(—Θέ μου! Πνίγομαι! Πνίγομαι!)

Πετάχτηκε ὁ Ὀρέστης ἀπάνω καὶ ἀνοίξε τὸ πα-
ράθυρο καὶ χύθηκε μέσα εἰς ὥρατο κύμα ζωντανὸ
ἀπὸ ἥλιο καὶ φωνὴς καὶ ἔδωξε τοὺς ἥσιους τοὺς
ἀπόκοσμοις ποὺ εἶχε μαζέψει γύρω τοὺς ἢ ἔξταση
τοῦ Γοργία.

— Πάμε περίπατο; φώναξε ὁ Ὀρέστης γιὰ νὰ
ἐξορκίσῃ τὸ βραχνὰ τοῦ Γοργία καὶ νὰ βγοῦνε ὅξω
καὶ νὰ γλυτώσουν.

— Ποῦ νὰ πάμε; Ποῦ νὰ πάμε; ἔλεγε ὁ Γορ-
γίας, σαστισμένος γιὰτὶ τοῦ κόψανε τόσο ἀπότομα
μέσ' στὴ μέση τ' ὄνειρό του. Ποῦ νὰ πάμε;

— Πάμε στὸν κῆπο τοῦ Κλονη, πρὶ νὰ κλείσει.
Καὶ στράφηκε στὴ Χρυσούλαν. Κι αὐτὴ σηκώ-
θηκε εὐτὺς καὶ ἔβαλε τὸ καπέλο τῆς καὶ τὰ γάντια.
Κι ὁ γέροντ' ἀνὴρ σάπασε, εἶδε νὰ χάνεται καὶ
νὰ σβήνῃ ἡ Ἠλέχτρα καὶ νῆρχεται ἀπὸ τὰ βᾶθη
ἐνὸς κόσμου ἀνύπαρχτου καὶ νὰ στέκεται μπροστὰ
τοῦ ἡ Χρυσούλαν. Καὶ χαμογέλασε.. Ἀλλὰ πάλι
σκιά τούτη, μοιάζει τὴ Χρυσόθεμιν, μοιάζει καὶ τὴν
Ἀντιγόνην.

Κ' ἔσκυψε καὶ τὴν ἀκολούθησε.

XI

Πήρνε τοὺς κοσμοπλημμυρισμένους δρόμους,
καθίνας πνιγμένος σ' ὄνειρό του, χωρὶς νὰ μπορεῖ
νὰ τὸ διατυπώσῃ καὶ νὰ κυτᾷ κατὰματα τὴν
ἀληθινὴν, τὴν καρπερόστην ζωὴν. Σὰ νᾶχε καθίνας
τοὺς ἕνα κομμάτι σύγνεφο κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ.
Καὶ μέσα τοὺς καθίνας εἶχε ὅλους τοὺς τρισεύγε-
νους καὶ μεταξόχονδους σπόρους, ποὺ ἐσοδειάζουν
πλούσιες τίς ἀπογοήτεψες καὶ τίς δυστυχίες στὴ

ζωή.

Περάσκανε τὴ μέσα πόρταν τοῦ μουσείου τοῦ
Κλονη χωρὶς νὰ μποῦνε μέσα. Πηγαίνανε στὸν
κῆπον τοῦ. Εἶχανε χιλιάδες φορές δεῖ καὶ ξαναδεῖ
τὰ ξανθὰ κεφάλια τῶν πεθαμένων μαρκισσῶν ποὺ
ἀργοσαλεύουνε στὰ βᾶθη τῶν περπατῶν καθι-
φτηδῶν (ποῦ νᾶναι τώρα! ποῦ νᾶναι τώρα!) καὶ εἶ-
χανε βαρεθεῖ νὰ βλέπουνε τὰ χρυσὰ δαχτυλίδια
καὶ τίς ζώνες ποὺ κλειδῶσανε τὰ μαρμαίνα λαγύ-
νια τῶν χλωμῶν πυργωδέσωνων ποὺ ἐπλωμένους
σὲ σκληροὺς κανκπέδες μπροστὰ στὰ στενομάκρουλα
γοτθικὰ παραθύρια τοῦ πύργου, ποθολαχταροῦ
σανε τὰ σταυροφόρα χέρια τῶν Μακροζενιτεμένων
νάρθων ἀποκεῖ πέρα καὶ νὰ τὰ λευτερώσουν. Ἡ
περιμέναν τὸν ἔμπορον τροβαδούρον μὲ τὰ ξανθὰ μα-
κριὰ μαλλιά, μὲ τὸ γλυκὸ λαγούτο καὶ τὰ γαλάζια
μάτια. Κάτω ἀπὸ τὸ στενὸ παράθυρο, στὸν ἥσιο
τοῦ Πύργου στεκότανε καὶ τραγουδοῦσε. Τραγου-
δοῦσε τὴν ἀγάπην καὶ τὸν πόλεμον, τραγουδοῦσε τὰ
χέρια τὰ κρινένια καὶ τὴ χάσιν τῆς Κυράς...

Ὁ Ὀρέστης πῆγαινε λίγο μπροστὰ συλλογι-
σμένος.

Ἡ Χρυσούλαν ἀκουμπημένη στὸ μπράτσο τοῦ
Γοργία, ἐρχότανε ἀποπίσω. Ἡ ξεθωριασμένη ρεντι-

γόρους που χάρισε της Ρωμαιοσύνης κάποια τεμπελιά πολλών παιδιών της και κάποια πατρογονική σχολαστικότητα, δε θα με συγκινούσε δόλοτα ο ξιπασμός των νησιωτών.

Θα ήταν όμως, μου φαίνεται, πιο χρήσιμος για όλους ο Φαρδός αν, αντί να καταπιαστεί σε τόσα ζητήματα με τόση πολυπραγμοσύνη, περιόριζε το νου του κ' έγραφε ένα βιβλίο για τη Σαμοθράκη τέτοιου που όποιος Ρωμικός τύχαινε να αντικρύσει τη Σαμοθράκη να του έρχοταν στο νου άμέσως το βιβλίο αυτό. Μα δεν τον άφηνε η Λογική να αναλύσει τον έαυτό του ως το βάθος. Έπρεπε προπάντων να καταργηθούν οι τόνοι και τα πνεύματα. Ήταν γραμματισμένος άνθρωπος. Μπορούσε να μη μιλήσει για όλα;

Συχνά ο νους των ανθρώπων που στοχάζονται παραστράττει από πάρα πολύ μεγάλη δόση λογικής. Τον αν παραστράττει σε πολλά και του Φαρδού ο νους, είναι ζήτημα που μπορεί κανείς να το πάρει και έτσι και αλλιώς, ανάλογα με τα μάτια που τυχαίνει να έχει ή ανάλογα με τη θέση που στέκεται και κυτάζει τον κόσμο.

Έγω που άγναντεύω τον κόσμο από το νησί μου, καλοκαθισμένος στη θέση μου που ο ίδιος την ηύρα, μέσα στα σύνορά μου, δε μου άρρσει κανένας Φαρδός γιατί έλοι τους έχουν για θεό τη Λογική. Τον Πλάτωνα τον συγχωρώ γιατί ήταν τεχνίτης στο γράψιμο, μα η Λογική δεν υπάρχει όσο και να υπάρχουν λογικές πολλές, του καθενός μας και από μία, ανάλογες με το λογικό (την ιδιοσυγκρασία δηλαδή του καθενός ανθρώπου. Όπως και η Έπιστήμη δεν υπάρχει, παρά μόνο πολλές επιστήμες ανάλογες με τον κύκλο των φαινομένων που ή κάθε μία περιέχει. Όπως και η Αλήθεια δεν υπάρχει, παρά μόνο αλήθειες άπειρες και πολύχρωμες, για την καθημερινή χρήση (δηλαδή τις καθημερινές ανάγκες) του καθενός ανθρώπου, ή της καθέμιας φυλής, ή του κάθε πολιτισμού.

(Ακολουθεί)

ΙΔΑΣ

ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ

ΠΑΛΙΟΙ ΣΚΟΠΟΙ

ΠΟΤΑΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΑ ΔΡ. 2

ΚΑΙ ΔΡ. 3 ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ

κότα του γέρου καθηγητή, άνοιγονταίους κι άναπετάριζε όταν της φυσούσε ο άέρας, λές κ' είχαν δυο μεγάλες φτερούγες κάποιου πράσινου έξωτικού πουλιού.

Περνούσανε ζάλο και ζάλο την αύλη του μου σείου και κυτάζανε τ' αλλόκοτα στολίσματα τριγύρω—ζώα παράξενα με ούρα ψαριού και με πονηρά μπάκια, μια έξωτικιά και σφιχτόδεντρο βλάστηση ακάθαρτων μαρμαρών, χαμηλές καμαρωτές πόρτες ζωσμένες με πέτρινα άμπελόφυλλα και τέρατα κι άγλους και σάφρες, που κρύβονται πίσω από τα κλήματα και άλληλοκυνηγούνται.

—Τι άηδεια! τι άηδεια! μουρούριζεν ο Γοργίας και σούφρωνε τα χείλια του και τα φρύδια.

Κ' η Χρυσούλα ένοιωθε ένα πικρό φρόο ανάμεσα στα ζώα και τα τέρατα αυτά κι άράωσε τα βήματά της λαχταρώντας να μπει στον κήπο και να δει πρασιναδά και παιδάκια και ν' άλαφρώσει.

Και θυμήθηκε όταν έμπαινε στο Λοδθο πώς γοργοδιάβαινε τις άστυριακές κ' αίγυπτιακές άρχαιότητες, τους τερατόμορφους και χοντροσωμάτους θεούς που ήλθια και πλατιά σου γελούνε—πώς έτρεχε, σά να την κυνηγούσαν, η ψυχή της πλαντούσε, κατασκαπαζότανε... Θέ μου! Θέ μου!

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Αθήνα Δρ. 8.—Για τις Έπαρχίες Δρ. 7

Για το Έξωτερικό Φρ. Χρ. 10.

Για τις Έπαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 Δρ. την τριμήνια) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής εδω στείλει μπροστά τη συνδρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

Τα περασμένα φύλλα του Νουμά πουλιούνται στο γραφείο μας στη διπλή τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιάκια (Σύνταγμα, Όμόνοια Έθν. Τράπεζα Έπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχόδρομου (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός υπόγειου Σιδηρόδρομου Όμόνοια, στο κιάκι Γιαννοπούλου (Χαυτεία), στα βιβλιοπωλεία Έστίας Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

Στην Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στα Πραχτορεία των Έφημερίδων, στον Πύργο στο βιβλιοπωλείο του κ. Κ. Βαρουξή.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Καβαδίας και Σία—Ο μπαλίας—Καινούρια σαμάρια—Παπαδοκαυγάς—Η «Ακρόπολη».

ΟΧΙ πια άρχαιολόγος, ούτε και άρχαιοκάπηλος, μα σωστός άρχαιοφάγος άποδείχτηκε ο Καβαδίας με το πανηγυρικό ξεσκέπασμα που τούκαμε ο «Στρ. Σύνδεσμος». Είτανε Γεν. Γραμματέας της Έρχαιολογικής Έταιρίας, είτανε Γενικός έφορος των Έρχαιολογικών, είτανε...—μα και τί δεν είτανε αυτός ο χριστιανός;—και διαχειριζότανε μιλιούνια και μιλιούνια, δίχως να δίνει λόγο σε κανέναν, δίχως να ποκατάει κανείς να δει αν είναι τίμια ή διαχειριστή του, γιατί είχε προστάσει παντοδύναμος, γιατί είτανε κι αυτός μια από τις πέντε δέκα σάπιες κορυφές της Έλλαδικής πολιτείας.

Ο κ. Στ. Δραγούμης, μιλώντας άλλοτε για την Έρχ. Έταιρία, είπε πως αν ξεσπάσει ποτέ η καταδόρα της Έρχ. Έταιρίας θα βρωμίσει άλάκαιρη ή Έλλάδα. Κ' έτσι έγινε. Μόλις ο «Στρ. Σύνδεσμος» άγγιξε αυτή την καταδόρα, ξεχύθηκε τόση βρώμα που κίνετος είναι να πέσει και πανούκλα στον τόπο μας. Και δε λαοπικυλίστηκε μοναχά ο Καβαδίας. Τράβηξε μαζί του και τον κ. Τζιθανόπουλο, το δεινό είδαγγεά του Άρείου Πάγου,

Α! κι όταν έφτανε επιτέλους στα μάρμαρα τα έλληνικά, πως άνοιγε ο ούρανός και η ψυχή, πως ήσυχάζανε κι όμορφάινανε οι θεοί και τα ζώα και τα φυτά, ένα άεράκι γλυκότατο, ένας μπατής από τη Μεσόγειο θάλασσα έρχότανε και περνούσε από πάνω της και της χάδευε τα μαλλιά και τη ζωή και φιλούσε τα μηλίγγια της και της κρυφομιλούσε για την πατρίδα και για την καλοσύνη και για τα γαλανά άκρογιάλια!..

Καθίσανε σ' ένα μπυχακι μπροστά στους χορταριασμένους πέτρινους άγίους και στα σπασμένα μεσαιωνικά αγάλματα που είναι σκορπισμένα κάτω από τα δέντρα και στις παράμερες γωνίες—ζώα της Άποκάλυψης τρομαχτικά κι άνυπαρχτα που άνοιγουνε τα στόματά τους και γελούνε, Πανηγίες ύποταχτικές που κρατούνε ένα γυμνό παιδάκι στα χέρια τους και σέ κυτάζουνε, σά να σου ζητούνε έλεημοσύνη.

Καθίσανε και καθένος τους τριγυρισμένους είτανε από ένα κόσμο δικό του, άπροσπέλαστο στον άλλο. Ο Γοργίας άρχισε πάλι να μιλάει για τα δράματα

που άλλη έγνοια και του λόγου του δεν έχει παρά, σάν τον κ. Στ. Στρέιτ, να γελαμάρε κάθε μέρα τδνομά του στις έφημερίδες, και νάναι άντιπρόεδρος της Έρχ. Έταιρίας για τα μάτια, άφίνοντας έτσι λεύτερο τον Καβαδία να ένεργει λεύτερα, σά θέλει και να τσεπώνει, άκόμα πιο λεύτερα, όσα βαστάει η ψυχή του.

*

Κ' ΕΤΣΙ με τον καινούριο δρόμο που πήρε τώρα ο «Στρ. Σύνδεσμος» σά να πλαταίνει κάπως το έργο του, βγάζοντάς το από τα στενόχωρα στρατιωτικά σύνορα. Μπαλταδιά γερή σε κάθε σάπιο. Ό,τι δεν άποκόπησε ως τώρα νάγγιξει ή συναλλαγή, ή τεσσάρη ή κομματική άρρεστή κ' ή κοινωνική ψευδοσύνη, ής το βαρέσει κατακέφαλα κι ής το γκεμισαχίσει ο «Σύνδεσμος». Κάθε Έταιρία και κάθε Τράπεζα, άκόμα και κάθε μεγάλη δημόσια θέση, έχει και τον Καβαδία της, άφου Ρωμαίικο θα πει, και είναι, ένα τσιφλίκι που πέντε δέκα τέτοις επιτήδαιοι και κατεργχάριοι το χείρουνται. Να δουλέψει λοιπόν άλύπητα ο μπαλίας. Έτσι θα καθαριστεί ο τόπος κ' έτσι θα μπόρουν οι ίκανοί και τίμιοι (γιατί θα υπάρχουν, δε γίνεται, και τέτοις άγριαθώποι στον τόπο μας) να δουλέψουν και να τιμήσουν τις θέσεις που τόσα χρόνια τώρα ρεζιλεύονται.

*

ΜΑ θα βρεθούν οι καλύτεροι (αυτοί δε οι άγριαθώποι που λέμε παραπάνω) για νάντικαταστήσουν τους καταχρατές και τους άνίκανους;

Χμ! σάν κάπως δύσκολο το πράμα. Ο «Στρ. Σύνδεσμος» ίσαμε τώρα μάς έδειξε πως μπορεί να γκεμισί, μα δε μάς έδωσε κανένα σημάδι πως μπορεί και να χιζεί. Μόνο μπαλτα τον βλέπουμε να κρατάει, όχι και φανέρι, στο χέρι του.

Θέλουμε δηλ. να πούμε πως, το να βγάλεις έναν Καβαδία από μια θέση και να βάλεις άλλον Καβαδία στην ίδια θέση δεν κανείς τίποτα. Για να γίνει δουλειά, πρέπει να βρεθεί ένας που να μην είναι Καβαδίας. Ξέρεις και μπορείς νάν τον βρείς αυτόν; πάει καλά. Άλλιώτικα, άφισέ μας τον καλίονε, για να μην το πάθουμε και μεις σάν τους άμοιρους γαδάρους που πανηγυρίζανε σάν πέτρινα ο παλιός σαμαρτζής και ύστερ' άμέσως τον άποζητούσανε, γιατί ο καινούριος σαμαρτζής τους έφταινε τα σαμάρια πιο βρια και πιο στενόχωρα.

*

ΠΑΠΑΔΟΚΑΥΓΑΣ και το μέγα έλεος! Ο δεσπότης της Άδριατικής έβαλε με το Μητροπολίτη της Αθήνας κι άνάμετα σ' άλλα δημοσίεψε στις έφημερίδες και τίς έκούθα για το Σεβασμιώτατο και την Ι. Σύνοδο:

«Πρόστυχοι εις γενετήν και άνατροφής, άνθρωποι ήμμοιθεις και άνατροφέντες εις παιδικής ηλικίας εις άτυμόφαιρον δυσώδη και βρω-

τού Σοφοκλή του—πόσο μοιάζανε τα έλληνικά τοπία, απλά, καλογραμμένα, φωτεινά! Και μοιάζουν άκόμα κάποιες ιερόκλωνες ήλιοστάλαχτες έλιές της Άττικής γεμάτες φώς και τρυγούδια. Έτσι κι ο σπόρος του μύθου πέφτει, φυτρώνει, βγάζει φύλλα, ύψωνετι και φουντώνει στο καταπύρφυρο διονυσιακό λουλούδι της τρυγώδιας και καμπανίζει μέσα σε φώς άπολλώνειο. Σά μαγικό δέντρο θαματοργών φακίρηδων.

Η Χρυσούλα τον άκουε και πολεμούσε να χαμογελάσει. Μα ο νους της πεταλούδιζει άλλοι. Κ' ήθελε να πέσει χάμω, πίστομα, μπροστά στις πέτρινες Παναγίες και ν' άπλώσει τα χέρια της άπάνω στα γόνάτα τους και ν' άρχίσει το κλάμα.

Κι ο Όρέστης, άνήτυχος, δεν μπόρουνε να καθίσει, να κυτάζει με ήρεμία γύρω του και μέσα και ν' άρμονίσει τις όρμες που ξεσπούσαν άσύνταχτες κι άντιφατικές στην ψυχή του.

(—Υποφέρω φοβερά. Κάτι μέσα μου γκεμισί-ζεται και πέφτει. Δεν μπόρω ν' άγγίξω τίποτα από τη ζωή, χωρίς ν' άνατραχτώ όλος από άγανάχτηση κι άηδεια. Θέλω να φωνάξω, να γελάσω δυνατά, να τραντάξω τα μπράτσα μου, να σπάσω τίποτα, να πονέσω, να βουτήσω και τα δύο μου τα